

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

THE NEED OF COMPETENCY-BASED EARLY CHILDHOOD EDUCATION CURRICULUM DEVELOPMENT USING THE COMMUNITY AS A BASE.

สายหยุด ภูปุย¹⁾ และ วรณช นิลเขต²⁾,

¹⁾⁻²⁾คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์,

Saiyut Phupuy¹⁾ and Voranuch Ninkhet²⁾

¹⁾⁻²⁾Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University,

Corresponding author e-mail: saiyutton@gmail.com

Receive : July 25, 2024

Revised: September 11, 2024

Accepted: October 15, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนานักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น กลุ่มเป้าหมายจำนวน 105 คน ประกอบด้วยผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยโครงการผลิตครูรัก (ษ์) ถิ่น สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 14 คน นักศึกษาทุนโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่น 1 และรุ่น 2 จำนวน 58 คน และผู้ใช้บัณฑิตประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดโรงเรียนปลายทางบรรจุในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบจดบันทึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาความต้องการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิต ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ สมรรถนะด้านการสื่อสาร สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกับชุมชน สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน สมรรถนะด้านการเงิน ธุรการและงานพัสดุสำนักงานของโรงเรียน และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยควรเป็นหลักสูตรมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) โดยเน้นสมรรถนะของนักศึกษาในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่นเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนโดยจัดกิจกรรมสอดแทรกในรายวิชากลุ่มวิชาเอกเลือกนวัตกรรมการพัฒนาครูรัก (ษ์) ถิ่น 4 รายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย รายวิชาการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน สังคมในการจัดการศึกษาปฐมวัย รายวิชาพหุวัฒนธรรมศึกษาและรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ฐานสมรรถนะ ชุมชนเป็นฐาน นักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the need of developing competency-based early childhood education curriculum using the community as a base to develop the scholarship students in the Kru Rak Thin Project. The target group of 105 people consisted of 14 university lecturers in early childhood education, 58 scholarship students from class 1 and class 2 of Kru Rak Thin Project, and 33 employers of graduates including school directors, mentors and 33 representatives from the Provincial Office of Education in charge of the Kru Rak Thin Project. The research tools included questionnaires and a note taking form. The statistics employed to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and content data analysis.

The results revealed that, from the stakeholders' point of view, the most desirable characteristics of graduates were communication competency, community collaboration competency, mixed-class instruction competency, digital technology competency, community development research competency, and school finance, administration and procurement competency. Moreover, the early childhood education curriculum should be designed as an outcome-based program, emphasizing the competencies of students in the Kru Rak Thin Project as well as community development by adding 4 Innovative Elective courses to develop Kru Rak Thin, namely Local Learning Management According to the King's Science for Early Childhood Development, Family, Community, Society Involvement in Early Childhood Education Management, Multicultural Education, and Wisdom for Local Development.

Keywords: needs, early childhood education curriculum, competency-based, community-based, scholarship students in the Kru Rak Thin Project

บทนำ

การศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตและการทำงานในอนาคต นอกจากนี้การใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรยังเป็นวิธีการที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและน่าสนใจสำหรับเด็ก โดยชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าทั้งจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และบุคลากร

ในชุมชนสภาการศึกษาแห่งชาติกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในวิสัยทัศน์ (Vision) ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สภาการศึกษาแห่งชาติ, 2560, น.ฉ) การจัดการศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และประสบการณ์ชีวิต ครูผู้สอน จึงต้องมีทักษะในการค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานสอน

ของตนเอง คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินโครงการผลิตและพัฒนาครู ในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ในปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 จากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำนวน 2 รุ่น ประกอบด้วย นักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 32 คน และนักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่นที่ 2 จำนวน 26 คน รวม 2 รุ่น จำนวน 58 คน ซึ่งเจตนารมณ์ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาตามมาตรา 5(3) และมาตรา 5 (6) ที่ระบุให้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาต้องเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษาวิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนยากจนที่มีศักยภาพและมีจิตวิญญาณ ความเป็นครูได้เรียนครูจนจบปริญญาตรีอย่างมีคุณภาพ และกลับไปเป็นครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นท้องถิ่นของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลที่จำเป็นต้องยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ร่วมกันของครูและนักเรียนตั้งแต่เริ่มโครงการ สนับสนุนการปรับกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันผลิตและพัฒนาครู

(ราชกิจจานุเบกษา, 2561) สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นหลักสูตรที่ผลิตนักศึกษาครูให้เป็นครูมืออาชีพด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยและเมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการเป็นหน่วยผลิต และพัฒนาครูในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ให้เป็นครูเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามนโยบายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในปีการศึกษา 2562 จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 ที่เปิดการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบันนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, 1) ที่ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปวิชาชีพครูเพื่อยกมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำหนดสาระสำคัญในการผลิตครู การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง มุ่งเน้นที่ครูมืออาชีพ ครูที่มีคุณภาพ ครูที่รักในวิชาชีพ และพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการเรียนรู้อันให้ผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพซึ่งหลักสูตรการศึกษาศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีข้อจำกัดตรงที่รายวิชาไม่มีความสอดคล้องกับการพัฒนานักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น ที่ต้องการพัฒนานักศึกษาให้เป็นครูนักพัฒนาชุมชนทำงานร่วมกับชุมชนได้ และสามารถบูรณาการเรื่องของท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะของความเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งปัจจุบันสถาบันการศึกษาในหลายประเทศได้นำหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency Based Curriculum) มาใช้ในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากร

ในอาชีพต่าง ๆ มีการกำหนดเกณฑ์ ความสามารถ ที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เพื่อประกันว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ จะมีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานตามที่ต้องการเป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาในด้านทักษะความสามารถ เจตคติและค่านิยม (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2557, 1) ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, 2-3) มีหลักการในการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติโดยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคน ให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดีมีวินัยและสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ดังนั้น กระบวนการผลิตครูจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีใจรักและศรัทธา ในวิชาชีพครูต้องได้เรียนรู้จากปัญหาในห้องเรียน ที่ท้าทายและได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ (coaching) จากครูพี่เลี้ยงที่เชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพครู (ประวิต เอราวรรณ์, 2558) การจัดการเรียนรู้จึงควรออกแบบ ที่เน้นการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและเป็นองค์รวม (Broad-based and Holistic Learning) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็น

ปัญหาในโลกที่เป็นจริงโดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระเข้าด้วยกันกับบริบทชีวิตโดยมีการประเมินผลตามสภาพจริงที่วัดความเข้าใจมากกว่าเนื้อหาและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองมีการเชื่อมโยงหลักสูตรให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ทั้งในระดับเดียวกัน ต่างระดับกันและกับชุมชนภายนอก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) การพัฒนาครูต้องพัฒนาให้มีศักยภาพ เป็นครูเพื่อศิษย์ต้องไม่ใช่แค่มีใจเอาใจใส่ศิษย์เท่านั้น ยังต้องมีทักษะในการจุดไฟ ในใจศิษย์ให้รักการเรียนรู้ ให้สนุกกับการเรียนรู้หรือให้การเรียนรู้สนุก หรือกระตุ้นอยากให้เราเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิตการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาเพื่อไปสู่การเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิต (วิจารณ์ พานิช, 2555, 15) แนวคิด การจัดการเรียนการสอนแบบชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และเชื่อมโยงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้เรียนรู้จากเรื่องจริง ปฏิบัติจริงจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อชุมชน เกิดความรักและเห็นคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น (Fleck, 2011) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่ออกแบบขึ้น โดยมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ ประเมินสมรรถนะได้จากการปฏิบัติเพื่อแสดงให้เห็นสมรรถนะหรือความสามารถในสถานการณ์จริง ก่อให้เกิดประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงซึ่งคนจะมีสมรรถนะที่แท้จริงจะต้องเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (2015, 21) ที่ว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เรียนจะสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ และประสบการณ์จากบริบทต่าง ๆ ของการเรียนรู้ ทั้งจากในสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมในสังคม

อยู่เสมอ ความรู้จึงเป็นผลจากการผสมผสานระหว่างวิธีการเรียนโดยการรับ และการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเป็นวงจรรู้ซ้ำ ๆ โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว แต่ผู้เรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ในแต่ละสถานการณ์ซึ่งการพัฒนา นักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากนักศึกษาในกลุ่มนี้จะต้องไปทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นที่โรงเรียนปลายทางบรรจุ จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนา การเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพ

ดังนั้นการผลิตและพัฒนาครูเพื่อให้ได้คนที่มีคุณภาพ ต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง อาทิ ครูและบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตร ผู้เรียน โรงเรียนเครือข่าย ชุมชนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนทรัพยากร เพื่อการลงทุนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องได้ครู ที่มีคุณภาพ มีความสามารถสูง ได้รับการพัฒนาทั้ง ภาควิชาการทฤษฎีและภาคการฝึกปฏิบัติ มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องนโยบายของกองทุน เพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา (กสศ.) ที่มุ่งหวัง “ผลิตครูเพื่อพัฒนา ชุมชนรัก (ษ์) ท้องถิ่น” การจัดการเรียนการสอนจึงต้อง อาศัยการเรียนรู้จากชุมชนการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นหลัก เน้นให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากสถานการณ์ที่พบ ในชุมชนนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนเพื่อให้ สามารถทำงานได้กับทุกภาคส่วนในสังคมได้อย่าง มีความสุข ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์ จึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็น ของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิด ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนานักศึกษาทุน ในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนา

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของคณะศึกษาศาสตร์และ นวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ให้มีรายวิชา ที่สอดคล้องกับการพัฒนานักศึกษาเพื่อเป็นครูนักพัฒนา ชุมชน สามารถบูรณาการเรื่องของท้องถิ่นสู่การจัด การเรียนรู้ปฐมวัย ในห้องเรียนและมีสมรรถนะเป็นครู นักจัดการเรียนรู้ร่วมกับการพัฒนาชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วย
  - 1.1 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นหน่วยผลิต นักศึกษาครูในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น
  - 1.2 โรงเรียนปลายทางบรรจุของนักศึกษา โครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของเครือข่าย ในการผลิตและใช้บัณฑิตครูในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น
2. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มเป้าหมาย ออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
  - 2.1 กลุ่มผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ในมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โครงการผลิตครูรัก (ษ์) ถิ่น สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 14 คน และนักศึกษา ทุนโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่น 1 และรุ่น 2 จำนวน 58 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการ เป็นผู้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในโครงการผลิต นักศึกษาครูรัก (ษ์) ถิ่น
  - 2.2 กลุ่มผู้ใช้นิตติประกอบด้วยผู้อำนวยการ โรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนจากสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดของโรงเรียนปลายทางบรรจุ ในโครงการ ครูรัก (ษ์) ถิ่น จำนวน 33 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, 43-45)

ตามจำนวนโรงเรียนปลายทางบรรจุของนักศึกษา
ในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น

3. ด้านเนื้อหาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 คณะศึกษาศาสตร์
และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ
แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับ
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย
2 ข้อใหญ่ดังนี้ ข้อที่ 1 ความต้องการให้พัฒนาหลักสูตร
โดยต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในด้านใดบ้าง
มีข้อคำถามย่อย 7 ด้าน คือ สมรรถนะด้านการสื่อสาร
ด้านการทำงานร่วมกับชุมชน ด้านการจัดการเรียนการสอน
แบบคละชั้น ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการวิจัย
เพื่อพัฒนาชุมชน ด้านการเงินและด้านงานธุรการ
งานพัสดุสำนักงานของโรงเรียน และข้อที่ 2 มีความต้องการ
พัฒนาหลักสูตรปฐมวัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีข้อคำถาม
ย่อย 8 ข้อ คือ สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ
วิถีชีวิตของชุมชน ฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ทรัพยากร
ชุมชนในการสอนใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการเรียน
การสอน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับการจัด
การเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาหลักสูตรจะต้องได้รับ
การสนับสนุนจากองค์กรในชุมชน การใช้ประโยชน์
จากสถานที่ในชุมชนเป็นสถานที่เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้
ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน รายวิชาที่จะจัด
การเรียนการสอนจะต้องมีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่อง
ของชุมชนโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม
กับตัวแปร (Index of item-objective congruence:
IOC) ซึ่งต้องมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.67 จึงจะ

นำไปใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการวิเคราะห์
ข้อมูลพบว่า แต่ละข้อได้ค่า IOC ที่ 1.00 สามารถนำไป
ใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ 2 วิธี
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสำรวจ (Survey) ใช้แบบสอบถาม
จำนวน 105 ฉบับ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับ
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
กับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่น 1 และรุ่น 2
จำนวน 58 คน อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัย จำนวน 14 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน
ครูที่เลี้ยง และตัวแทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
ของโรงเรียนปลายทางบรรจุในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น
จำนวน 33 คน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)
โดยจัดประชุมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อถอดบทเรียน
สะท้อนผลการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช
2562 และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม
สมรรถนะผู้เรียนในการเป็นครุฑนักพัฒนาชุมชน
เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565 ในรูปแบบออนไลน์
โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ใช้หลักสูตร
ประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรสาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย จำนวน 14 คน และนักศึกษา
ทุนโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น รุ่น 1 และรุ่น 2 จำนวน 58 คน
และ 2) กลุ่มผู้บัณฑิตประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน
ครูที่เลี้ยงและตัวแทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
โรงเรียนปลายทางบรรจุในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น
จำนวน 33 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรม
สำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ
ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (บุญชม ศรีสะอาด,
2560, 121)

ผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานผู้วิจัยใช้การสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จัดประชุมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจากการใช้แบบสอบถาม พบว่า จัดส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด จำนวน 105 ฉบับ ได้กลับคืนมา จำนวน 85 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 59 เพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 41 อายุผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วงอายุ 36-45 มากที่สุด จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 82.35 มีผลการวิเคราะห์ดังนี้ ข้อที่ 1 ความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรโดยต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในด้านใดบ้าง พบว่า มีความต้องการให้พัฒนาสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .70) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ลำดับแรกคือ สมรรถนะด้านการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .74) สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .72) สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .73) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .63) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .74) สมรรถนะด้านการเงินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .60) สมรรถนะด้านงานธุรการและงานพัสดุ สำนักงานของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .72) และข้อที่ 2 มีความต้องการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .67) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดลำดับแรก คือ สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .65) ฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ทรัพยากรชุมชนในการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = .68) ใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .54) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .74) การพัฒนาหลักสูตรจะต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .60) การใช้ประโยชน์จากสถานที่ในชุมชนเป็นสถานที่เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .80) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .60) และรายวิชาที่จะจัดการเรียนการสอนจะต้องมีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องของชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .72) จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามทำให้ได้ข้อมูลความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วยการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการสื่อสารการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น การพัฒนากิจกรรมเชื่อมโยงกับชุมชน และใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการจัดการเรียนการสอนซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม นำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน พบว่า 1) จุดเด่นของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมา คือ เป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายทางเนื้อหา เนื้อหาความรู้มีเยอะมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้จากทฤษฎี 2) ข้อจำกัดของการเรียนในหลักสูตร มีรายวิชาเยอะมากและเนื้อหาอัดแน่น เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่ต้องครอบคลุมทุกอย่าง เพื่อเตรียมความพร้อม สู่การเป็นทั้งครูปฐมวัยหัวใจรัก (ษ์) ถิ่น และครูนักพัฒนาชุมชน ระยะเวลาการเรียนรู้

ที่น้อย ทำให้ต้องอัดแน่นทั้งเนื้อหาของรายวิชาและภาระงานที่มีตัวกำหนด คือ เวลา รวมถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมต่าง ๆ ทำให้รู้สึกกดดันและอาจทำได้ไม่ดีพอ และไม่เต็มที่ วิชาที่เรียนไม่ครอบคลุมกับเด็กในชุมชน และบางวิชานั้นทฤษฎีจนเกินไป บางรายวิชาไกลตัวผู้เรียนไม่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้ 3) ข้อเสนอแนะให้ปรับบางรายวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันให้ปรับเป็นหนึ่งรายวิชา 4) พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องตรงกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น และ 5) การใช้ชุมชนเป็นฐานควรเป็นหลักสูตรมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษาในโครงการครุรัก (ษ์) ถิ่นเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน โดยจัดทำรายวิชาเป็นกลุ่มวิชาเอกเลือกเพื่อพัฒนาครุรัก (ษ์) ถิ่น ประกอบด้วย 1) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) รายวิชาการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน สังคม ในการจัดการศึกษาปฐมวัย 3) รายวิชาพหุวัฒนธรรมศึกษา และรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และ 4) รายวิชาที่เกี่ยวกับการทำเอกสารของโรงเรียน เช่น งานพัสดุ การเงิน และจัดรายวิชาการพัฒนาบุคลิกภาพ การพูด สื่อสารภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะให้ผู้พัฒนาหลักสูตรไปตรวจสอบรายวิชาในหลักสูตรปฐมวัย ถ้ามีเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน ควรปรับหรือรวมให้เป็นหนึ่งรายวิชา ถ้าไม่มีให้ทำเพิ่มเติมและเสนอขอให้เป็น การปรับปรุงหลักสูตรเล็กน้อยก็สามารถทำได้เช่นกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้จัดกลุ่มเพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนบนฐานการเรียนรู้ชุมชนได้ 4 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

(Community Participation) นักศึกษาจะต้องเข้าไปเรียนรู้ในชุมชนเพื่อนำความรู้ที่มีในชุมชนมาออกแบบบทเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งจะต้องใช้สมรรถนะในการสื่อสารกับคนในชุมชนและมีทักษะในการเข้าชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน 2) การพัฒนาสมรรถนะที่เน้นปฏิบัติจริง (Practical Competency) ในกลุ่มวิชาเลือกสำหรับนักศึกษาโครงการครุรัก (ษ์) ถิ่นทุกรายวิชาจะต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในคำอธิบายรายวิชาเนื้อหาในทฤษฎีและปฏิบัติ ควรมีสัดส่วน 40 : 60 คือ ทฤษฎี 40 ปฏิบัติ 60 3) การเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาทักษะในอนาคต (Future Skill for Preparation) ในทุกรายวิชาและรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะต้องส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล งานธุรการ งานพัสดุ งานการเงินในโรงเรียน เพราะนักศึกษาในกลุ่มนี้จะไปบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งขาดแคลนบุคลากรจำเป็นต้องมีทักษะเหล่านี้ 4) การสร้างนักศึกษาทุนที่มีคุณภาพ (Scholarship Students Creating Quality) การส่งเสริม และพัฒนา นักศึกษาทุนให้มีสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้ด้านปฐมวัย บนฐานการเรียนรู้ชุมชน ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเริ่มตั้งแต่หลักสูตรในมหาวิทยาลัย ครูผู้สอนโรงเรียนปลายทางบรรจุซึ่งมีผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยส่งเสริมให้นักศึกษาใช้ศักยภาพของตนเองในการส่งเสริมให้โรงเรียนกับชุมชนทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ 5) การปรับปรุงและประเมินอย่างต่อเนื่อง (Improvement and Evaluation) การจะให้นักศึกษามีสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้ปฐมวัย บนฐานชุมชนนั้นจะต้องมีการติดตามประเมินผลทุกกระบวนการผลิต ตั้งแต่หลักสูตร การใช้หลักสูตร และการติดตามผลการใช้หลักสูตรในระดับโรงเรียน โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองเด็กและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินทุกขั้นตอนของการผลิตบัณฑิตครูในโครงการครุรัก (ษ์) ถิ่น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ และ
นวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เห็นแนวทาง
ในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของ
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการพัฒนา
สมรรถนะนักศึกษาครูในโครงการ คุรุรัก (ษ์) ถิ่น ให้เป็นครู
นักจัดการเรียนรู้ปฐมวัย ในการใช้ชุมชนเป็นฐาน
การเรียนรู้ และกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลมีความต้องการ
ให้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนบนฐานชุมชนโดยภาพรวม
อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีด้านที่ต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมาก
คือ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติจริง
ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการสื่อสาร
การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดการเรียนการสอน
แบบคละชั้น การพัฒนากิจกรรมเชื่อมโยงกับชุมชน
และใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการจัดการเรียนการสอน
ถึงแม้ผู้ใช้หลักสูตรและผู้ใช้บัณฑิตจะมีความพึงพอใจ
อยู่ในระดับมากก็ตาม แต่หลักสูตรก็มีข้อบกพร่อง
ที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของโครงการผลิตและพัฒนาครู
ในโครงการ คุรุรัก (ษ์) ถิ่น ตามเจตนารมณ์ของกองทุน
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อสนับสนุน
การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ตามมาตรา 5
(3) และมาตรา 5 (6) ที่ระบุให้กองทุนเพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษาต้องเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพ
และประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียน
การสอนพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพื้นฐานและศักยภาพ
ที่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา
โคตรพันธ์ และ ญัฐจิตาภรณ์ ชาตรี (2567) วิจัยเรื่อง
การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
ของนักศึกษาครู ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย
5 ขั้น ใช้ชื่อ PALEC คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2
ขั้นวิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4
ขั้นประเมิน และสะท้อนผล ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสู่การ

ประยุกต์ใช้ผลการประเมินความเหมาะสมของ
กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า
มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
4.53 และผลการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและ
นวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษ
ที่ 21 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างสื่อ
และนวัตกรรมการเรียนรู้หลังการใช้กระบวนการจัด
การเรียนรู้ในทุกด้านสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการ
จัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและ
นวัตกรรมการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 และข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการปรับปรุง
รายวิชา ให้สอดคล้องกับนโยบายของกองทุนเพื่อความ
เสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มุ่งหวัง “ผลิตครู
เพื่อพัฒนาชุมชนรัก (ษ์) ถิ่นถิ่น” ของสาขาวิชาการศึกษา
ปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยจะต้องปรับปรุงหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย อาจจะเพิ่มชุดรายวิชาในกลุ่มวิชา
บังคับเลือก ประกอบด้วย 4 รายวิชา คือ รายวิชา
การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนา
เด็กปฐมวัย รายวิชาการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน
สังคมในการจัดการศึกษาปฐมวัย รายวิชาพหุวัฒนธรรม
ศึกษา และรายวิชาภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
ซึ่งเนื้อหาวิชาเหล่านี้จะต้องเพิ่มเติมเนื้อหาสาระตามที่
ผู้ใช้หลักสูตรและผู้ใช้บัณฑิต ต้องการให้เกิดในคำอธิบาย
รายวิชา และยังพบว่าหลักสูตรที่ผ่านมาเป็นหลักสูตร
ที่มีคุณภาพ แต่การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
ของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น
หลายด้าน ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอน
ในสถาบันผลิตและพัฒนาครูจะสำเร็จผลได้ ต้องเกิดขึ้น
จากการเปลี่ยนแปลงในเชิงระบบการศึกษาความต้องการ
ของผู้ใช้บัณฑิตจึงต้องการให้พัฒนาหลักสูตรเป็น
หลักสูตรมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)
เพื่อจะได้ประเมินสมรรถนะผู้เรียนให้เห็นผลอย่างแท้จริง
สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวรส ชูศรี และคณะ (2567,
215-216) วิจัย เรื่องรูปแบบนำเสนอการพัฒนาทักษะ

การวิจัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรม
การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูรัก (ษ์) ถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้
ทักษะการวิจัย โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักศึกษา
ครูรัก (ษ์) ถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวชี้ทักษะการวิจัย
โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
ประกอบไปด้วย ทักษะทางวิชาชีพ 24 ตัวบ่งชี้ และ
ทักษะทางอารมณ์ 16 ตัวบ่งชี้ 2) รูปแบบมีวัตถุประสงค์
เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา
โรงเรียนปลายทาง และชุมชนตามอัตลักษณ์ของนักศึกษา
ครูรัก (ษ์) ถิ่น สามารถใช้ทักษะการวิจัยในการสร้าง
นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้อง

กับบริบทชุมชน รูปแบบมีหลักการสำคัญเกี่ยวกับ
การทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน
ในการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้จากงานตามสภาพจริง
ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัย
ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การปรับปรุง
หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป
โดยการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ตอบสนอง
ต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)
อย่างแท้จริงและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
และนโยบายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
(กสศ.) ที่มุ่งหวัง “ผลิตครูเพื่อพัฒนาชุมชนรัก (ษ์) ถิ่น

แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
ตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนานักศึกษาทุนในโครงการครูรัก (ษ์) ถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตร
บนฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้สอนต้องม
ีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนท้องถิ่นและเข้าไป
มีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการวางแผนการจัดการเรียน
การสอนร่วมกับชุมชนโดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการ
ปฏิบัติกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน
ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจและมีสมรรถนะ

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้น
ความสามารถในการออกแบบเนื้อหาวิชาที่มี
ความสอดคล้องกับบริบทชุมชน และพัฒนาความสามารถ
ของผู้เรียนในด้านความเป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน
และการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย ภายใต้บริบทของชุมชน
ท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : องค์การคลังสินค้าพัฒนา (ร.ส.พ.).
- _____. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ : สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน.(2557). กรอบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามความสามารถ. ค้นเมื่อ กันยายน 15, 2567, จาก <http://home.dsd.go.th/techno/trainingsystem>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยการศึกษาเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2558). ระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพจะเป็นฐาน. วารสารวิชาการคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1 (1), 28-29.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. เล่มที่ 135 ตอนที่ 33 ก.(น.3-4); (10 พฤษภาคม พ.ศ. 2561).
- วรรณภา โคตรพันธ์ และ ณัฐฐิตาภรณ์ ชาตรี. (2567). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การสร้าง สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษ ที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU, 11 (1), 559-573.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์.
- เสาวรส ชูศรี อุทัยวรรณ ดอกพรม สมภัสสร บัรรอด สุรงค์ มั่นยานนท์ และ อนุชาต ชื่นจิตร. (2567). รูปแบบ การพัฒนาทักษะการวิจัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ของนักศึกษา ครุรัก (ษ์) ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. Muban Chombueng Rajabhat University Research Journal (Humanities and Social Science), 12 (1), 215-230.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551). กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- Flecky,K. (2011). Foundations of service learning. Jones and Bartlett . Retrieved June 20, 2022, from http://samples.jbpub.com/9780763759582/59582_CH01_FINAL.pdf.
- Kolb, D. (2015). Experiential learning: Experience as the Source of Learning and Development. Pearson Education: New Jersey, USA.